

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-32>

УДК 811.161.2'373.2:821.161.2(045)

ФІЛІНЮК В. А., ГРИГОРУК Н. В.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ОНОМАСТИКОН ПОЕТИЧНОГО КАЛЕНДАРЯ «ДОРОГИ СВІТЛА» ОЛЕКСАНДРА КОЗИНЦЯ

У статті описана сукупність онімів, зафіксованих у збірці поезій Олександра Козинця «Дороги світла». Укладено класифікацію власних назв згідно з кількома критеріями: заголовки згруповано відповідно до структурних особливостей, інші оніми розподілено за лексико-семантичними ознаками. Також охарактеризовано функції вжитих онімів та їхнє місце в поетичних текстах.

Ключові слова: літературно-художній ономастикон, онім, поетичний текст, поезонім, хрононім, теонім, антропонім.

FILINIUK V., HRYHORUK N.

Khmelnitskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

THE ONOMASTICON OF THE POETIC CALENDAR "ROADS OF LIGHT" BY OLEXANDR KOZYNETS'

This article examines the set of proper names recorded in Oleksandr Kozynets' collection "Roads of Light" (2021), which has the form of a poetic calendar. Theoretical concepts concerning research were described: onomasticon, literary and art onomasticon, criteria for describing set of proper names.

453 proper names were recorded in 366 texts grouped by seasons and months.

Poem titles were classified according to structural and parts of speech features and the following groups were identified: single-component poem titles (nouns, verbs, adjectives, adverbs, pronouns), multi-component poem titles (titles-compounds, titles with a subordinating conjunction, titles with a conjunctive conjunction, etc.). One-component titles were more frequent (92% of 366 units). 69% of the titles are represented by nouns, 16% by verbs. Compound titles predominate among multi-component units (45%). The functions of poem titles in the decoding of texts are described, the title of the collection is investigated. The functioning of repeated title lexemes in view of grammatical meanings (without change or with a change in grammatical form) is revealed. The examples made it possible to demonstrate the role of poem titles in the creation of means of textual imagery and phonostylistic means. Proper names were classified according to lexical-semantic features: chrononyms, theonyms, anthroponyms, biblionyms, oikonoms, choronyms, oronyms, etc. Chrononyms turned out to be the most frequent (39% of 87 units), which is explained by the form of the collection. This is a poetic calendar, where some texts are dedicated to holidays of various nature. The use of theonyms (17%) is caused by the author's worldview and Christianity. It was found that most of the proper names are used in their literal meaning. These proper names reveal intertextual connections with other texts, outline the toponymy of the poem action, the feelings of the lyrical hero and the author.

Key words: literary and art onomasticon, proper name, poetic text, poem title, chrononym, theonym, anthroponym.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Дослідження питань літературної ономастики актуальне, оскільки дозволяє вивчати нові об'єкти – художні тексти різних авторів, різної жанрової приналежності. Оніми, що функціонують у межах цілісного твору чи поетичної збірки, уможливають появу висновків щодо потенцій мови в онімному просторі та особливостей ідіостилу письменника. Літературно-художня ономастика користується інструментарієм, розробленим загальноономастичними дослідженнями, проте акцентує увагу на стилістиці власних назв, їхньому зв'язку з реальністю, ролі онімів у творенні образів тощо.

Аналіз досліджень та публікацій

Ономастиком прийнято називати «сукупність онімів у певній мові, формі існування мови, функціональному стилі, сфері вживання мови, творчості мовної особистості, тексті, дискурсі, на певній території, у певний історичний період розвитку мови» [8, с. 517]. З огляду на це тлумачення літературно-художній ономастикон розуміють як «сукупність онімів у структурі художнього тексту, які є невід'ємним складником мовостилу письменника» [1, с. 29].

Щоб описати літературно-художній ономастикон одного автора, можна скористатися критеріями, запропонованими М. Торчинським. Їх застосовують для структурування більшого об'єкта дослідження – онімного простору, як-от: характер іменованих реалій чи понять; особливості творення онімів; функціонування власних назв [9].

Упродовж останніх десятиліть було здійснено низку дисертаційних досліджень ономастикону українських письменників, як-от: Г. Лукаш «Ономастикон прозових творів В. Винниченка» (1997), Т. Круленьова «Ономастика драматичних творів Лесі Українки» (2001), Л. Селіверстова «Ономастикон у поетичному ідіолекті Яра Славутича» (2002), Л. Шестопалова «Специфіка антропонімів у химерній прозі (на матеріалі творчості В. Дрозда)» (2006), О. Усова «Ономастикон художніх творів Миколи Хвильового» (2006), І. Хлистуна «Власна назва в українській поезії II пол. XX ст. (семантико-функціональний аспект)» (2006),

А. Лупол «Онiмний простiр у поезiї Василя Стуса» (2011), Г. Мельник «Онiмiкон у структурi iдiостилю (на матерiалi поезiї Євгена Маланюка)» (2009), О. Горбач «Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстiв кiнця ХХ – початку ХХI столiття» (2017) та iншi.

Постановка проблеми

Систему власних назв, ужитих у художніх творах сучасних українських письменників, також неодноразово досліджували, наприклад, було описано онiмiкон дебютного роману «Картка Марії» Олександра Козинця [5]. **Актуальність** дослідження полягає в тому, що недостатньо вивчено онiмний простiр у поетичній творчості цього автора. Вивчення функцій і стилістичного потенціалу власних назв у віршованому тексті становить інтерес для сучасної ономастики. Дослідження літературно-художніх власних назв поетичних текстів Олександра Козинця ще не було зроблено. Для аналізу ми обрали поетичну збірку-календар «Дороги світла» (2021).

Формулювання цілей статті

Метою дослідження визначаємо аналіз ономастикону поетичного календаря «Дороги світла» Олександра Козинця, зокрема системи поезонiмiв та iнших онiмiв, ужитих у текстах, їхні функції та стилістичне забарвлення.

Виклад основного матеріалу

У характеристиці 453 онiмiв будемо послуговуватися термінами, запропонованими М. Торчинським для опису літературно-художніх назв, як-от: iдеонiм як власна назва об'єктів духовної сфери діяльності людини; бiблiонiм як назва писемного твору; поезонiм як власна назва поезії тощо [10].

Назву поетичного календаря Олександра Козинця декодувати легко, адже поет у передмові дає ключ читачеві: «Чому збірка має назву «Дороги світла»? Якщо довго ходити стежками, можна вийти на широку дорогу. Якщо множити світло довкола, з часом воно засяє зсередини. І дійсно в збірці переважають теплі й світлі теми: тут багато віршів про рух, мандри, підтримку, пошук свого шляху, добро» [4, с. 7–8]. Влучний онiм поєднує рiзні мотиви поетичних текстiв, установлює складний, багатоплановий зв'язок між назвою збірки та поезіями, вибір власної назви може бути спричинений або змістом, або традицією, уподобаннями автора, часом – випадковими обставинами [3, с. 30–31]. Генітивна метафора «дороги світла» функційно формує читацькі очікування, надає збірці оригінального звучання. Ключові поняття заголовка знаходять продовження в таких поезонiмах: *дорога* – «Потяг», «Прогулянки», «Іди», «Переправа», «Сходинки», «Вестиме», «Коловерть», «Точка відправна», «Навпрошки», «Біг», «Додому», «Welcome home», «На мости»; *світло* – «Тiнь», «Удосвіта», «Вiдтiнки», «Розвиднилось», «Світла», «Світимось», «Фотони», «Мружусь». Читач при цьому спочатку не володіє контекстом, познайомившись тільки із обкладинкою чи списком поезій, проте після прочитання відбувається повернення до заголовка збірки, реципієнт формує оновлене, так би мовити, збагачене сприймання заголовка.

Заголовок як початковий елемент художнього твору невід'ємний від змісту тексту попри те, що він структурно відділений від нього. Це стосується й назви поетичної збірки. Відзначимо, що серед поезій є та, що перегукується з бiблiонiмом «Дороги світла». У тексті «Очисти» цей онiм змінює граматичну форму: «*тихо кажу / Боже очисти / своїми / дорогами світла / мене проведи*» [4, с. 324]. Спостерігаємо появу iндивiдуально-авторського значення в цій конструкції: *дороги світла* – *Божі дороги, чисті дороги*. Комплексне усвідомлення змісту заголовкової конструкції поетичного календаря відбувається після прочитання заголовка, текстів, а тоді знову заголовка, оскільки він як рамковий знак потребує повернення до себе.

Усі заголовки поетичних текстів (366 поезонiмiв), зважаючи на частиномовні ознаки та кількість ужитих слів, можна поділити на такі групи:

1) однокомпонентні заголовки:

- iменникові заголовки (загальна кількість – 232 поезонiми). Серед них видiлимо назви у формі називного вiдмiнка (229 поезонiмiв): однини («Шарм», «Половина», «Гнiздо», «Листівка», «Острiв», «Груша»), множини («Родзинки», «Бандуристи», «Капіляри», «Троянди», «Титани», «Хіти»). 3 поезонiми мають форму непрямого вiдмiнка («Тлом», «Потоком», «Соняшникові»);

- дiєслiвнi заголовки (загальна кількість – 52 одиниці). Граматично поезонiми представлені так: особові форми (28 одиниць): «Іди», «Вірую», «Вестиме», «Вростаю», «Спиш», «Здружилися», «Світимось»; дiєприкметникові форми (12 поезонiмiв): «Хрещений», «Розгублений», «Вихований», «Крадені», «Зiв'ялі», «Пов'язані», «Накрохмалені», «Почутим»; iнфiнiтивнi форми (8 одиниць): «Муркотіти», «Отримати», «Розвивати», «Шифрувати», «Присісти», «Скорятися», «Належати», «Погрітися»; iншi форми (4 одиниці): «Розвиднилось», «Задощило», «Знесено», «Скорочено»;

- прикметникові заголовки (загальна кількість – 25 поезонiмiв). Бiльшiсть з них мають форму називного вiдмiнка однини («Худорлявий», «Готовий», «Слабкий», «Рiздвяний», «Невидима») і множини («Наступні», «Кущенькі», «Малолітні», «Найдорожчі»). 2 заголовки вжито у формі давального вiдмiнка («Крацим», «Живому»);

- прислівникові заголовки (загальна кількість – 24 одиниці): «Періодично», «Делікатно», «Щодня», «Чемно», «Подалі», «Додому», «Спільно», «Навпрошки»;

- займенникові заголовки (загальна кількість – 2 одиниці): «Сам», «Собою».

2) багатоконпонентні заголовки:

- оніми-сполуки (загальна кількість – 14 поезонімів): «Без імені», «На заправці», «До тебе», «Про добро», «Між титрів», «В передчутті», «За пальчик»;

- оніми з підрядним зв'язком атрибутивні (загальна кількість – 6 одиниць): «Небесні пісні», «Точка відправна», «Березовий сік», «Втомленій жінці», «Внутрішня дитина», «Чужий погляд»;

- оніми з підрядним зв'язком генітивні (загальна кількість – 4 поезоніми): «Знаки уваги», «Пісня дощу», «Сад імені», «Частина вічного»;

- оніми з сурядним зв'язком (загальна кількість – 2 одиниці): «Середній і вказівний», «Брат і сестра»;

- інші типи заголовків (загальна кількість – 5 поезонімів): «Як зараз», «Не пізно», «Позбуваюся паморок», «Стільки всього», «Welcome home».

Вибір поезоніма здійснювала для Олександра Козинця Вікторія Шевель. У післямові до збірки вона написала: «Пам'ятаю, у вересні 2018 року, у мене виникла ідея надсилати щодня одне одному по слову й уміщати його в написаний за день вірш» [4, с. 398]. Це підтверджує й сам автор: «Я обирав слова для Вікторії, вона, відповідно, – для мене» [4, с. 4].

Для аналізу поезонімів окреслимо теоретичні основи цього поняття. У «Літературознавчому словнику-довіднику» зазначено, що заголовок містить ідею художнього твору [6, с. 59]. Ж. Женетт тлумачив зв'язок заголовка та тексту через категорію інтертекстуальності, зокрема зазначав, що паратекстуальність треба розуміти як відношення тексту до своєї частини (наприклад, заголовок чи епіграфа) [14, с. 14]. Л. Юлдашева пропонує простежувати зв'язок заголовка з текстом через перетин функцій: номінативної (текст названо заголовком); інформативної (заголовок репрезентує інформацію про текст); експресивно-апелятивної (заголовок допомагає встановити контакт між автором і читачем); емотивної (у заголовку певним чином виражено ставлення автора до тексту); рекламної (заголовок «провокує» інтерес до тексту); розділової (текст відокремлено від заголовка) [13].

Відповідно до мистецького завдання заголовкове слово повинно повторюватися в тексті, що й спостерігаємо в більшості випадків. Так, поезонім «Спеції» дублюється далі: «а радість цих днів / доповнюють **спеції**» [4, с. 102]; «Каруселі» – «і рояться думки / так немов / **каруселі** / про підсумки року / про щедрий / і світлий / новий» [4, с. 138]; «Малолітні» – «смільві твої / пропозиції / проте **малолітні** / й для такого / спізнілого травня / занадто / літні» [4, с. 284]. Також трапляється варіант уживання поезоніма без зміни матеріальної оболонки, але з іншим граматичним значенням: «Вузлик» – «зав'язую у **вузлик** / все що маю» [4, с. 228]; «Коштовності» – «на дні бачу мушлю / яка разом з мулом / **коштовності** розсипає» [4, с. 180]. Слово, винесене в заголовок, набуває переносного значення (*малолітні пропозиції*), стає частиною порівняльної (*думки, мов каруселі*) чи метафоричної конструкції (*зав'язую все у вузлик*). Так, заголовок завдяки своєму розташуванню та смислому навантаженню може відігравати роль ключового слова тексту та слугувати структуроутворювальним фактором [11, с. 600].

У низці текстів поезонім повторюється зі зміною граматичної форми та граматичного значення: «Бурштин» – «склював споглади ворон / наче намисто із **бурштин**у» [4, с. 25]; «Пісня дощу» – «чув музику неба / **пісню дощу** / із ринв» [с. 98]; «Жито» – «ти пахнеш полем / скошеним теплим / **житом**» [4, с. 360]. На думку А. Мойсієнка, семантика заголовка створює ґрунт для адекватного сприйняття низки образів [7, с. 19]. Заголовок «Муркотіти» викликає звукові асоціації, відчуття затишку, а під час декодування текст сприймається через синтез звукових (*муркоче*), візуальних (*туман сірий чи білий, як кіт*) та тактильних (*холодний, бо осінній*) образів: «осінній туман / **муркоче котом**» [4, с. 69].

Інколи поезонім пов'язується з текстом через уживання спільнокореневих слів: «Адмін» – «чи ти готовий?» / питає / внутрішній / **сисадмін**» [4, с. 23]; «Хвала» – «достатньо тепла / що у мене у грудях / воно цінніше / від усіх **похвал** / що чую / на людях» [4, с. 43]; «Хроніка» – «я / **хроніка** / твого часу / ти / **хронічно** / не встигаєш / насолодитися / спільним щастям» [4, с. 51]. Так реалізується двоплановий характер заголовка (через план номінації та план комунікації), відбувається смислова модифікація заголовка [2, с. 63].

У поезії «Незрячі» заголовок формує антитезу з основним текстом: «млини дрібнять історію / сліпці поступово / стають **зрячими** / хто не встиг / помудрішати / той вчиться / душею бачити» [4, с. 55]. Тому *незрячі, сліпці* сприймаються як немудрі, нечутливі, які навчаються *бачити* не зором. Ознаки персоніфікації та порівняння дітей з квітами спостерігаємо в тексті «Соняшникові» (граматичні ознаки заголовка можна тлумачити подвійно: якщо це іменник у формі давального відмінка однини, тоді поезонім схожий на присвяту; коли ж це субстантивованій прикметник у формі називного відмінка множини, то це персоніфікований образ): «мати гойда дитя / [нині космічні діти] / з очима-**соняхами** / що розквітають / в любові». Лексема *космічні* настановує на асоціацію з іще одним спільнокореневим словом – *сонце*.

У випадках, коли поезонім не повторюється навіть у зміненому вигляді, декодування заголовка і тексту відбувається на семантичному, образному рівні: «Наступні» – «є ті кому зараз / не смішно / їм добре відчутна / напруга / тому вони **їдуть** / неспішно / із цього століття / вдруге» [4, с. 78]. Заголовок поетичного твору певним чином переключає семантику окремих речень, тексту загалом [2, с. 64]. Наприклад, поезонім

«Передбачення» пов'язаний з текстом спільними семами зі словами *ворожба, напороचितи, шукати: «ворожба першого снігу... / що вона напорочить? / хто зна... / шукає / пташиного співу / кори / голизна»* [4, с. 89]. Заголовок «Втомленій жінці» мотивує читача «побачити» в героїні втому. Вона повільно рухається, її очі не сяють: *«ступаші узбережжям / неохоче / стаєш на гальку / наче на стерню / коли в твої / безмежні очі / уцілить іскра / Божого вогню?»* [4, с. 281]. Поезонім «Реально» вступає в синонімічні відношення з фінальним рядком тексту, слова *реально* – не віртуально деталізуються через образи звичного життя: *«нам літо на зиму / підкине утопій / герберами м'яко / доповнить спальню / і будуть обійми / і прийде спокій / без масок / дистанцій / не віртуально!»* [4, с. 370].

Заголовкове слово «переростає свої початкові семантичні рамки, набуває додаткових «співзначень», стає надзвичайно виразним і містким» [12, с. 30]. Поезонім може поширюватися за рахунок додаткового залежного слова («Сад імені» – *«вважаєш / що так / не буває? / повір мені! / серед цього / земного раю / є сад / твого імені»* [4, с. 278]) або утворювати прикладкову конструкцію «Ровесники» – *«ми з тобою споріднені / душі-ровесники»* [4, с. 349].

Поезоніми можуть виявляти стилістичне навантаження на різних мовних рівнях.

Так, заголовок «Стається» має ознаки фоностилістичної фігури – епіфори: *«все стається / по нашій вірі / все стається / у нашій ері / раніше правда / була в ефірі / тепер неправда / і вже в етері»* [4, с. 20].

Своєрідну фонетичну гру демонструє автор, частково змінюючи звуки в поезонімах і прикінцевих словах рядків: «Шарм» *«тіло твоє / спросоння / має особливий шарм / пахне корицею / квітами / молочними ріками / ти закінчила учора / в'язати шарф / до нового пальта / своєму найкращому / чоловікові»* [4, с. 17]; «Вузли» *«місто чекало холоду / ритмів / осінніх злив / люди сховали голови / хмари / сплели вузли»* [4, с. 33]; «Провінція» *«в колодязі пам'яті / знову води по віниця / ... / у нього там / спогади / сум / провінція»* [4, с. 35].

Графічну модифікацію поезонімів спостерігаємо в кількох текстах. Олександр Козинець використовує пропуск з нижньою рисою (часто вживаний у соціальних мережах), щоб актуалізувати інше слово («Лімузинчик» – *«коли покатаюся в дорогому костюмі / з келихом шампанського / в лі_мізинчику»* [4, с. 63]; «Бандуристи» – *«світ краси / не знає кордонів / споріднює / музикою / душі / бан_туристів»* [4, с. 68]) чи відокремити спільну морфему в декількох словах поезії («Щоденно» – *«ні_що / в цьому світі / не вічне / навіть / бажання / що_денно / писати що_сь / у що_денниках»* [4, с. 124]).

Індивідуально-авторський неологічний поезонім «Віршенята» твориться за допомогою іменникового суфікса *-ен-* зі значенням «маля, малолітня істота». Персоніфікована семантика цієї лексеми розкривається з уживанням дієслова *народжуватися*: *«і народжуються / віршенята / з-під моєї руки / і янгольського / пера»* [4, с. 168].

Особливістю поетичного календаря Олександра Козинця є те, що тексти згруповано за чотирма порами року і дванадцятьма місяцями. Також письменник до назв розділів «Осінь», «Зима», «Вересень», «Грудень» і подібних додає ще по одному оніму: *«Весна [Порівну]», «Літо [Листоноші]», «Осінь [Дорослі]»*. Оригінальну графічну форму має додатковий онім до пори року *«Зима [Під_ніжне]»*, що дозволило водночас з ужитим прикметником *підсніжне* актуалізувати семантику лексеми *ніжний* «ласкавий, лагідний, приємний, м'який».

Назви місяців подано в такій авторській комбінації: *«Вересень [Ритми]», «Жовтень [Музика пальців]», «Листопад [Легенди]», «Грудень [Витівки]», «Січень [Дари]», «Лютий [Проталини]», «Березень [Спросоння]», «Квітень [Відтинки]», «Травень [Аромати]», «Червень [Пломбір]», «Липень [Медитації]», «Серпень [Найдорожчі]»*. Читач може тлумачити на свій розсуд комбінації слів, зважаючи на особистий культурний, читачський, життєвий досвід. Такі заголовки розділів і підрозділів виконують емотивну та розділову функції.

Продемонструємо смислові й асоціативні зв'язки між додатковими пропріативами та поезонімами: «Ритми» – «Амплітуда» (чергування, коливання звуків); «Музика пальців» – «Небесні пісні», «Бандуристи», «Спів» (звукове мистецтво), «Витівки» – «Піжмурки», «Колядки», «Каруселі» (розваги, забави). Також відзначимо, що деякі оніми («Найдорожчі», «Листоноші») стали назвою не лише окремого поетичного тексту, а й цілого розділу (пори року чи місяця).

У текстах поетичного календаря «Дороги світла» Олександра Козинця ми виявили також оніми, ужиті в текстах, епіграфах та присвятах (усього 87 одиниць). За лексико-семантичними ознаками оніми можна розподілити так:

- хрононіми (загальна кількість – 34 одиниці). Більшість – це назви свят, ужиті в присвятах, що пояснюємо календарним контекстом, зокрема, всесвітні та міжнародні свята (*Всесвітній день цукерок, Всесвітній день письменника, Всесвітній день води, Міжнародний день краси, Міжнародний день бардівської пісні, Міжнародний день рідної мови, Міжнародний день щастя, Міжнародний день сім'ї*), офіційні та неофіційні свята (*День захисника України, День програміста, День хорового співу, День захисту дітей, День дощу*), дні жалоби і скорботи (*День пам'яті жертв голодоморів, День пам'яті Героїв Небесної Сотні*), релігійні та особисті свята (*День Святого Миколая, День народження мами*). Власне в текстах трапляються лише 4 хрононіми (свята *Новий Рік, Водохреще, Масниці* та історична подія *Майдан*);

- теоніми (загальна кількість – 15 одиниць). Серед них є ті, що трапляються кілька разів: *Бог* (14 уживань), двічі – *Отець, Христос, Ісус, Діва*. Інші теоніми ужито один раз: *Господь, Всевидяче око*,

Всевишній, Син Божий, Миколай, святий Антоній, Богородиця, Пречиста, Каїн. Також зафіксовано онім іншомовного походження, подану латиницею: *Jesu Pie*;

- антропоніми (загальна кількість – 18 одиниць). Більшість – це імена та прізвища письменників, чий вислови стали епіграфами до поетичних текстів: *Іван Малкович, Мар'яна Савка, Джеймс Сваллоу, Ліна Костенко, Юлія Бережко-Камінська, Галина Петросаняк, Дмитро Лазуткін.* Автор в епіграфах тричі цитує *Василя Симоненка*, двічі – *Юрія Іздрика*. 2 оніми цього типу використано в присвяті (*Вікторії Шевель* (у трьох поезіях), *Олександрі Малаш*). Антропоніми також трапляються в текстах: *Козинець, Олександр, Тото Кутуньйо, Шер, Джо Дассен*;

- біблійніми (загальна кількість – 3 одиниці), серед яких 2 назви релігійних книг (*Євангеліє, Біблія*) і назва казки «*дванадцять місяців*»;

- ойконіми: *Київ, Париж* (назви цих міст ужито й у заголовках, і в присвяті, і в текстах), *Версаль*;

- поетоніми: *Попелюшка, Яга*;

- хороніми: *Італія, Франція*;

- ороніми: *Альпи, Карпати*;

- континентонім: *Європа*;

- гідронім: *Дніпро*;

- артіонім: *Петриківка*;

- дендронім: *Національний ботанічний сад імені М. Гришка*;

- фортифікаційні: *лінія Маннергейма*;

- космонім: *Всесвіт*;

- еклезіонім: *Notre-Dam de Paris*;

- хремотонім: *PayPass*.

Функціонування теонімів *Бог, Отець, Христос, Діва, Господь, Миколай, святий Антоній* тощо відображає авторський світогляд та сповідання християнської віри, ключову ідею збірки, закладену в заголовку «*Дороги світла*» – *Божі дороги*. Такі біблійні образи позитивно сприймаються ліричним героєм: «*я ж обрав шлях / небесних доріг / ними колись / ходив сам Отець*» [4, с. 119]; «*приходь до нас / у гості / Миколаю! / благослови / зігрій / і захисти!*» [4, с. 127]; «*щастя коли в обіймах / засинають діти / коли на розквіт / талантів / благословляє / сама Пречиста*» [4, с. 384].

Частина теонімів стала твірною базою для прикметникових форм, ужитих у поетичних текстах, як от: *Боже Слово, Божий коловорот, Божественні слова, Божий вогонь, Господні сни*. Такі похідні слова мають тісний зв'язок з онімом і семантично (приналежність Богові – творцю і володарю Всесвіту), і формально (пишуться з великої літери): «*вихопив похапцем / з Божого світла / для втілення див / картку Діви Марії*» [4, с. 128]; «*щоб мати на вечір хліб / працювати потрібно / до сьомого поту / такі вічні істини / Божого коловороту*» [4, с. 144].

Теонім *Христос* у поезії «*Радість*» функціонує в складі усталеного різдвяного привітання «*Христос нині рождається! / Нова радість світла!*» [4, с. 146], а онім *Бог* ужито в авторській інтерпретації афоризму біблійного походження: «*день білим снігом / складає до шафи / Богу Богове / місту мерове*» [4, с. 166].

Гідронім *Дніпро* вжито як компонент образу України (Вітчизни, рідного краю), що встановлено в інтертекстуальних зв'язках поезій «*Заповіт*» Тараса Шевченка та «*Ласощі*» Олександра Козинця: «*привіз тобі ласощів / із чужих земель / але вдома краці / і Дніпро і кручі / і кава смачніша / й стільки теплих / людей!*» [4, с. 306].

Варто також відзначити, що автор використовує оніми для самогзадування в поетичних текстах, причому обирає для цього три різні варіанти: прізвище *Козинець*, ім'я *Олександр* та аббревіатура *ОВК* (ініціальні літери – Олександр Володимирович Козинець). Такі антропоніми вжито з метою зберегти ритмомелодіку тексту («*поки є сніг / напишу ОВК / тонкою палицею / на снігові / понад трасою*» [4, с. 150]), установити зв'язок із читачем за допомогою сучасних способів маркування схожих дописів у соціальних мережах («*коли дочитаєте / в збірці / останній рядок / лишіть мені відгук / з гештетом / #читай Козинця*» [4, с. 104]). У поезії «*Євангеліє*» відзначаємо сполуку двох онімів, які спільно творять образ «*поезія як священний текст*» «*душа моя вічна / не обмежена стінами / перша заповідь Євангеліє / Олександра*» [4, с. 225].

Ойконім *Київ* ужито для називання місцевості, яку описує поет («*затвори в місті / що тут скажеш? / Київ!*» [4, с. 67], або для передачі ставлення ліричного героя до міста («*слухаю небо / душею вростаю / в Київ*» [4, с. 157]).

У більшості текстів з онімами трапляється лише одна власна назва (якщо не враховувати заголовків), проте в поезії «*Острів*» автор ужив кілька: у присвяті – хрононім *День пам'яті Героїв Небесної Сотні*, у тексті – топонім *Європа* та хрононім *Майдан*. Усі власні назви пов'язані однією подією – Револуцією Гідності: «*далеко від берегів / виринає безлюдний / острів / в одній із країн / Європи / де вигорав Майдан*» [4, с. 192].

Зафіксовані оніми, зокрема хрононіми, антропоніми і топоніми, функціонують у текстах у прямому значенні: «*взуваю кросівки / збираюся в місто / купити для Масниці / борошна й молока*» [4, с. 208]; «*то що / задаємо хіти / Тото Кутуньйо / Шер / та Джо Дассена?*» [4, с. 374]; «*я справді люблю дорогу / особливо в Карпати*» [4, с. 311].

Окремі оніми виявляють ознаки метонімічного перенесення, як-от: «в кожній країні / є свій *Версаль* / безліч історій падінь / руйнацій / злетів» [4, с. 295]. Ойконім *Версаль* в однойменній поезії позначає не лише місто, а й палац (резиденцію королів), і владні структури, і зміну історичних епох. У рядках «о скільки таких / нейтральних смуг / перетворилось / на лінії *Маннергейма*» [4, с. 358] назва смуги фінських фортифікаційних споруд ужита для позначення конфліктних життєвих ситуацій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Можемо стверджувати, що власні назви, які функціонують у поетичному календарі Олександра Козинця «Дороги світла», ужиті не випадково, мають смислове та стилістичне навантаження, зберігаючи свою семантику або розширюючи її за рахунок додаткових конотацій, поповнюючи тропеїчну систему поетичних текстів, набуваючи статусу символів. Серед поезонімів переважають однокомпонентні заголовки та оніми-сполуки. Частотними виявилися хрононіми, теоніми, антропоніми. Аналіз семантики та функцій онімів свідчить про їхню експресивність та важливу роль у декодуванні поезій. У наступних студіях може бути описаний ономастикон інших поетичних збірок та зроблено їхній порівняльний аналіз.

Література

1. Горбач О. Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця XX – початку XXI століття. Дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Кам'янець-Подільський, 2017. 243 с.
2. Грицюк Л. Ф. Номінативна багатоплановість змістових елементів заголовка. *Мовознавство*. 1988. № 3. С. 63–65.
3. Карпенко Ю. О. Назва твору як об'єкт ономастики (Переважно на матеріалі творчості Миколи Бажана). *Літературна ономастика*: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 29–37.
4. Козинець О. Дороги світла: поетичний календар. Львів: ЛА «Піраміда», 2021. 408 с.
5. Кравченко Л., Козинець О., Олійник А. Оніми в романі Олександра Козинця «Картка Марії». URL : <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/240/6584/13773-1?inline=1> (дата звернення: 10.02.2023).
6. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
7. Мойсієнко А. К. Слово в аперцепційній системі поетичного тексту декодування Шевченкового вірша. Київ: Правда Ярославовичів, 1997. 200 с.
8. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2010. 844 с
9. Торчинський М. Онімна система і критерії її аналізу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство* / редкол.: Вільчинська Т. П., Німчук В. В., Грещук В. В. [та ін.]. Тернопіль: ТНПУ, 2014. Вип. 2 (24). С. 282–287.
10. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ, 2010. 35 с.
11. Форманова С. В. Роль заголовків як ключових слів в аперцепційній системі художнього тексту (на матеріалі творчості М. Коцюбинського). *Семантика мови і тексту*. Збірник статей VI Міжнародної конференції. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С.600–603.
12. Шевченко Л. Л. Що за однослівним заголовком? *Культура слова*. Київ: Наукова думка, 1989. Вип. 36. С. 29–32.
13. Юлдашева Л. П. Заголовок як текстовий і метатекстовий компонент. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV(21), Issue: 98, 2016. С. 56–59. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Title-as-a-Textual-and-a-Metatextual-Components-Yuldasheva-L.-P.pdf>) (дата звернення 12.02.2023).
14. Gérard Genette *Palimpsestes: La littérature au second degré* Éditions du Seuil, 1982. 466 p.

References

1. Horbach O. Onomastykon ukrajin's'kykh satyrychno-humorystychnykh tekstiv kintsya XX – pochatku XXI stolittya. Dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.01. Kam'yanets'-Podil's'kyu, 2017. 243 s.
2. Hrytsyuk L. F. Nominatyvna bahatoplanovist' zmistovykh elementiv zaholovka. *Movoznavstvo*. 1988. # 3. S. 63–65.
3. Karpenko Yu. O. Nazva tvoruv yak ob'yekt onomastyky (Perevazhno na materiali tvorchosti Mykoly Bazhana). *Literaturna onomastyka*: zb. statey. Odesa: Astroprynt, 2008. S. 29–37.
4. Kozynets' O. Dorohy svitla: poetychnyy kalendar. L'viv: LA «Piramida», 2021. 408 s.
5. Kravchenko L., Kozynets' O., Oliynyk A. Onimy v romani Oleksandra Kozynetsya «Kartka Mariyi». URL : <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/240/6584/13773-1?inline=1> (data zvernennya: 10.02.2023).
6. *Literaturoznavchyy slovnyk-dovidnyk* / R. T. Hrom'yak, Yu. I. Kovaliv ta in. Kyyiv: VTs «Akademiya», 1997. 752 s.
7. Moysiyyenko A. K. Slovo v apertseptsiyniy systemi poetychnoho tekstu dekoduvannya Shevchenkovoho virsha. Kyyiv: Pravda Yaroslavovyichiv, 1997. 200 s.
8. Selivanova O. O. Linhvistychna entsyklopediya. Poltava, 2010. 844 s
9. Torchyns'kyu M. Onimna systema i kryteriyi yiyi analizu. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Ser. Movoznavstvo / redkol.: Vil'chyns'ka T. P., Nimchuk V. V., Hreshchuk V. V. [ta in.]*. Ternopil': TNPU, 2014. Vyp. 2 (24). S. 282–287.

10. Torchyns'kyy M. M. Struktura, typolohiya i funktsionuvannya onimnoyi leksyky ukrayins'koyi movy : avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk: 10.02.01. Kyiv, 2010. 35 s.
11. Formanova S. V. Rol' zaholovkiv yak klyuchovykh sliv v apertseptsyniy systemi khudozhn'oho tekstu (na materialy tvorchosti M. Kotsyubyns'koho). Semantyka movy i tekstu. Zbirnyk statey VI Mizhnarodnoyi konferentsiyi. Ivano-Frankivs'k: Play, 2000. S.600–603.
12. Shevchenko L. L. Shcho za odnoslivnym zaholovkom? Kul'tura slova. Kyiv: Naukova dumka, 1989. Vyp. 36. S. 29–32.
13. Yuldasheva L. P. Zaholovok yak tekstovyy i metatekstovyy komponent. Science and Education a New Dimension. Philology, IV(21), Issue: 98, 2016. S. 56–59. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Title-as-a-Textual-and-a-Metatextual-Components-Yuldasheva-L.-P..pdf> (data zvernennya 12.02.2023).
14. Gérard Genette Palimpsestes: La littérature au second degré Éditions du Seuil, 1982. 466 p.